

फोकस फंड: उच्च-निश्चयी (High-Conviction) गुंतवणुकीची रणनीती

भारतीय शेअर बाजाराच्या बदलत्या प्रवाहात, अनुभवी गुंतवणूकदारांसाठी 'फोकस फंड' हे एक महत्वाचे साधन ठरले आहे. बहुतांश इक्विटी फंड ५० ते १०० शेअर्समध्ये गुंतवणूक करून जोखीम कमी करण्याचा प्रयत्न करतात, परंतु फोकस फंडचा मूळ मंत्र असा आहे की—"अति-विविधता (Over-diversification) परताव्याची तीव्रता कमी करते."

१. विविध बाजार चक्र आणि आर्थिक स्थितीतील कामगिरी

फोकस फंड म्हणजे असा म्युच्युअल फंड जो मर्यादित शेअर्समध्ये (जास्तीत जास्त ३०) गुंतवणूक करतो. याला 'बेस्ट आयडिया' दृष्टिकोन असेही म्हणतात.

- **तेजीचा काळ (Bull Market):** जेव्हा बाजार वेगाने वर जातो, तेव्हा हे फंड आघाडीवर असतात. जर फंड मॅनेजरने निवडलेले टॉप १० शेअर्स चांगली कामगिरी करत असतील, तर हा फंड निफ्टी ५० पेक्षा कितीतरी जास्त परतावा देऊ शकतो.
- **मंदीचा काळ (Bear Market):** मंदीमध्ये हे फंड अधिक अस्थिर असू शकतात. जर पोर्टफोलिओमधील ३० पैकी महत्वाचे ५-६ शेअर्स कोसळले, तर फंडाचे एनएव्ही (NAV) इतर सामान्य फंडांच्या तुलनेत वेगाने खाली येऊ शकते.
- **आर्थिक बदल:** व्याजदर वाढीच्या काळात हे फंड रोख रक्कम जास्त असलेल्या 'लार्ज-कॅप' कंपन्यांकडे वळतात, तर सुधारणेच्या काळात ते वेगाने वाढणाऱ्या 'मिड-कॅप' कंपन्यांवर पैज लावतात.

२. सेबीची (SEBI) नियमावली २०२५

गुंतवणूकदारांच्या हितासाठी सेबीने या फंडांसाठी कडक नियम आखले आहेत:

- शेअर्सची मर्यादा: फंड कोणत्याही परिस्थितीत ३० पेक्षा जास्त शेअर्स घेऊ शकत नाही.
- मालमत्ता वाटप (Asset Allocation): एकूण रकमेच्या किमान ६५% हिस्सा इक्विटीमध्ये असणे अनिवार्य आहे.
- लवचिकता: हे फंड 'मल्टी-कॅप' स्वरूपाचे असतात. म्हणजे ते लार्ज-कॅप, मिड-कॅप किंवा स्मॉल-कॅप अशा कोणत्याही क्षेत्रात गुंतवणूक करू शकतात.
- खर्च गुणोत्तर (Expense Ratio): २०२५ च्या नवीन नियमांनुसार, सेबीने पारदर्शकता वाढवण्यासाठी 'बेस एक्स्पेंस रेशो' (BER) लागू केला आहे, ज्यामुळे गुंतवणूकदारांना नेमका खर्च समजण्यास मदत होते.

जोखमीचे स्वरूप: दुधारी तलवार

- एकत्रीकरण जोखीम (Concentration Risk): एकाच शेअर्समध्ये १०% गुंतवणूक असेल आणि त्या कंपनीत काही तांत्रिक बिघाड झाला, तर संपूर्ण पोर्टफोलिओवर मोठा परिणाम होतो.
- मॅनेजरची जोखीम: येथे तुम्ही फक्त बाजारावर नाही, तर फंड मॅनेजरच्या निर्णयक्षमतेवर विश्वास ठेवत असता. ३० शेअर्सची निवड अचूक असणे आवश्यक असते.

केस स्टडी आणि आकडेवारी (Case Study)

स्त्रोत: Crescent MFD अंतर्गत विश्लेषण (डिसेंबर २०२५)

२०२४-२५ च्या बाजार आकडेवारीवर आधारित तुलना:

निकष	फोकस फंड A (३० शेअर्स)
टॉप ५ शेअर्सचा वाटा	३५%
२०२५ मधील सिप परतावा (XIRR)	२०.५%
अस्थिरता (Standard Deviation)	१८.२%
पोर्टफोलिओ उलाढाल	उच्च (उच्च खात्री)

निष्कर्ष: २०२५ मध्ये बँकिंग आणि मॅन्युफॅक्चरिंग क्षेत्रावर लक्ष केंद्रित करणाऱ्या SBI Focused Equity आणि ICICI Pru Focused Bluechip सारख्या फंडांनी २०% पेक्षा जास्त परतावा दिला. मात्र, जेव्हा सप्टेंबर २०२५ मध्ये बाजार थोडा घसरला, तेव्हा हे फंड ८% ने खाली आले, तर डायव्हर्सिफाईड फंड फक्त ४% घसरले.

गुंतवणूक कोणी करावी?

Crescent MFD च्या मते, खालील गुंतवणूकदारांसाठी फोकस फंड योग्य आहेत:

- आक्रमक गुंतवणूकदार: ज्यांनी आधीच इंडेक्स फंडात गुंतवणूक केली आहे आणि आता अधिक परताव्यासाठी काहीशी जोखीम घेण्यास तयार आहेत.
- दीर्घकालीन ध्येय: किमान ५ ते ७ वर्षे गुंतवणूक टिकवून ठेवण्याची तयारी हवी.
- सुटसुटीत पोर्टफोलिओ: ज्यांना १०-१२ वेगवेगळ्या फंडांचा पसारा सांभाळण्याऐवजी २-३ दर्जेदार फंड हवे आहेत.

Crescent MFD चा सल्ला: फोकस फंड हा एखाद्या स्पोर्ट्स कारसारखा आहे. तो तुम्हाला वेगाने ध्येयापर्यंत पोहोचवू शकतो, पण त्यासाठी ड्रायव्हर (फंड मॅनेजर) कुशल असावा लागतो आणि प्रवाशाचा (गुंतवणूकदार) संयम मोठा असावा लागतो.